

Calanca [Costa i Llobera]; se sent també a la costa de l'Empordà: el Portitxol és una *kəlánkə* en el fons del Golf de Roses, 1 quilòmetre a l'O. de l'Escala, amb roques i platja, 300 metres d'ample a l'entrada i 200 m. terra endintre, hi desaigua el gran rec del Molí (1958); el Cap Negret d'Eivissa és un paratge «ple de *calanques*»; Cova i *Calanca dets Aubar-dans* a la costa de Capdepera (Mascaró, 22F9), *Rafaubetx* és una *kəlánkə* vora el Port d'Andratx; *Sa Panxa de Sa Madona* no lluny d'allí me l'expliquen com «un penyal en una calanca» (ben poca o gens d'entrada, en un sector de costa llisa); a la costa rossellonesa ho canvien en *carranca* (Cotlliure, 1959);¹ a la costa provençal es tracta sovint d'aquest sentit però també de «pente raide qui sert de couloir aux avalanches; lieu dépourvu d'arbres et en pente rapide par où, dans les forêts des Alpes, on fait rouler le bois; ravine»: «se t'avieuv <deia Calendau a Estere-lo>, uno *calanco* / per iéu, mai que lou cèu, sarié pleno de rail!» (ix, 13,6); «amo di seuvo armouniouso / e di *calanco* souleiouso» en el mateix, on deu tractar-se d'una cala marina; cf. encara *Mireio* xii, 1.4.

D'altra banda prov. mod. *calanc* amb el sentit de roquissar': «mai lou cor dóu badet, au ressort di *calanc*» ['mais le cor du guetteur à l'écho des rochers' «e de l'Aupiho *baumeludo*² / semblavo qu'au soulèu se movien li *calanc*», *Mireio* viii, 24.7 (p. 302); cf. Bertoldi, oc. *calanco* «couloir d'avalanches», *ZRPh.* lvi, 186, i l'excelent estudi de Jud, *BDR* iii, 10-11; també en el Mezzogiorno: Cilento *kalánka* «frana», Rohlf, *EWUG*, 2383; *ZRPh.* lvii, 439; *REW*, 1485a. *Calaborca* i *calabroa*, termes d'ús més aviat local i intermitent, en els quals s'han combinat o encrueat ocasionalment mots de les famílies de *COVA*, *CA-VORCA*, *CALA*, *CALABÓS* i del celtisme *broa* (*DCEC* i, 523-4).

¹ Una *kəlánkə* és «una caleta» a Banyuls i a Cotlliure, on hi ha el lloc dit *La Carranca*, a la Mola-da, darrere el fort. Però també terra endins: *Les Carranques*, penyataguer damunt la Roca Vella, en el terme de la Roca d'Albera (1960). —² Per influència d'aquest, sembla haver-se format el compromís *calaumo*: «e pèr la vèire dins la baucò, / lou bos se clino e fai *calaumo*», *Mireio* xi, 67.20.

CALABÓS, catalanització recent del cast. *calabozo*, per al qual, veg. *DCEC* i, 581-2 (per a *escalaborn*, que és mot independent, veg. *ESCALABORNAR*).

CALABRE, veg. *cadàver* i *calabrot*; *calabriar* 'barrejar vins' i *calabra* 'vi de most bullit' (*DAG.*), veg. *DCEC* i, 583 (*CALABRIADA*).

CALABRIA (ocell marí), es creu que sigui de procedència pre-romana: s'ha de considerar molt incerta l'etimologia concreta que hom li ha atribuït, i si bé se li pot reconèixer certa versemblança, és en termes més generals i vagues que en les notes de Bertoldi (*ZRPh.* lvi, 1936, 185), sobre oc. *jlabro* 'perdiu blanca', i de

JUHubschmied (*VRom.* iii, 132n.) i el seu fill (sobre oc. *galabre* id. i 'perdiu blanca'); en català no en sé dades anteriors a la del rossellonès Josep Tastu (c. 1830).¹

¹ Llista de noms «Oiseaux», ms. 4572, de la Bibl. Mazarina, on dona, com a equivalent de ll. *colymbus subtus albus*, fr. *lamprid*, un cat. rossell. *calabria*, accentuació gens segura, com la que donen en la a diccionaris més recents.

CALABROT 'corda gruixuda d'ús nàutic' [Lab. 1839; c. 1880, *DAG.*, Noller, etc.]: del port. *calabrote* id., port. ant. i gall. ant. *calabre* [S. xiv] id., per a l'origen dels quals veg. *DCEC* i, 582b; a Sant Pol de Mar i a l'Escala (1927-37) ho usaven per a una corda de remolcar embarcacions, de vegades prima però més sovint gruixuda, quasi tant com una cuixa.

DERIV.: *Calabrotar* [1868, *SLitCosta*].

Calabrina, V. *calavera* i *cadàver* *Calabroa*, V. *calaborca* *Calabruix*, *calabruixa*, *calabruixar*, *-bruixejar*, *calabruixó*, *-bruixonar*, *-bruixonada*, V. *bruixa* *Calaca*, alteració de l'onomatopeia *calaca* *Calada*, *caladís*, *calador*, *caladura*, V. *calar*

CALAFATAR, paraula comuna amb els principals idiomes mediterranis medievals —occità, italià, castellà, àrab, grec—, oriünda, sens dubte, d'un dels dos darrers, probablement de l'àr. *qálfaṭ* id., que a la vegada és d'origen incert, potser procedent del ll. vg. *CALEFARE (ll. CALEFACÈRE) 'escalfar', per tal com l'operació de fondre i desfer el quitrà per l'acció del foc és una de les més importants que fa el calafat. □ 1.ª doc.: Jaume I, *Cròn.*

Jal, 381-2; Engelmann, en Dozy, *Gloss.*, 376-7; Devic, 24; Simonet, s. v. *calfath* i *calafáth*; Vidos, *Parole Marin.*, 263-6; Terlingen, 234-5; JCoromines, *Symposium*, 1948, 118, n. 6. L'oc. *calafatar* i l'it. *calafatare* són també del S. XIII; al costat trobem el substantiu cat. *calafat* [*Consolat de Mar*, cap. 8, i altres fonts del S. XIII], oc. id., it. *calafato* [1213, Gènova]. El gr. *καλαφατέω* i la seva família són de data una mica anterior (*καλαφατέω* 'calafateig' ja el 959, *καλαφατέω* 'calafat' el 1057 i ja en papyrus tardans); quant a l'àrab, *qálfaṭ* 'calafatar' no apareix fins al S. XIII (R. Martí), però la variant *gálfaṭ* ja es troba en una carta d'Omar I (634-44, d. C.), i el substantiu *qalafát* 'calafat' fou el sobrenom d'un poeta cordovès del S. ix (segons el *Bayan Almoğrib*) i figura en Abenau-lauam (Sevilla, S. XII) i en R. Martí; a més el verb *qálfaṭ* és utilitzat actualment a Algèria i a Orient, *qalafát* és magrebí i *gilfát* 'calafat' correspon sobretot a l'àrab oriental; però també trobem *funn al gálafát* repetit en el Còdex àrabic del Repartiment de Mallorca allà on el text ms. llatí porta *funnum del Calafat* (ed. Busquets, pp. 281 i 290); i, al costat d'aquestes formes, existeix *qállaf* 'calafatar' en diccionaris de l'àrab clàssic (Freytag).

Hom sol derivar aquest mot del substantiu *qilf* o *qilfa* 'escorça', cosa que seria possible si només existís